

Milica Gačić, *Riječ do riječi* (lingvistička istraživanja odnosa engleskoga i hrvatskog jezika na području prava i srodnih disciplina). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Profil, 2009, 299 str.

Da je korpusna lingvistika dominantno područje znanstvenoga rada Milice Gačić, svjedoči dizajn naslovnice knjige *Riječ do riječi*, na kojoj dominiraju računalno generirane konkordancije riječi *law*, *lawful* i *legal*. Knjiga *Riječ do riječi* sinteza je tridesetogodišnjega rada autorice na području jezika pravne i kriminalističke struke, korpusne lingvistike, terminologije i prevodenja. Obuhvaća niz studija i radova objavljenih u tom razdoblju, a tematski je usredotočena na tri temeljna područja, koja ujedno čine tri temeljna poglavlja knjige: *Leksikologija–leksikografija–terminologija, korpusna istraživanja i praktični problemi prevodenja*.

Prvo poglavlje *Leksikologija–leksikografija–terminologija* obuhvaća radove vezane za autoričina leksikološka i leksikografska istraživanja. U fokusu autoričina interesa u ovom je poglavlju osobito terminologija prava, kaznenoga prava, kriminalistike i forenzičnih znanosti te terminografija i korpusna leksikografija.

U prvom potpoglavljju »Leksikologija – leksikografija i kompjutor« autorica, promatrajući leksikologiju i leksikografiju kao komplementarne discipline koje se bave proučavanjem odnosno bilježenjem načina uporabe riječi, analizira poredak značenja višeznačnih riječi u suvremenim rječnicima (jednojezičnim i dvojezičnim) i ilustrira to primjerom natuknice *charge* koja je izrazito višeznačna u općem jeziku, a gotovo monosemantična – iako polifunkcionalna – u jeziku kaznenih disciplina.

Potpoglavlja »Odnos terminologija – leksikologija i terminografija – leksikografija« i »O terminologiji« razgraničuju značenja četiriju navedenih pojmova i navode zadaće terminologije te elemente opisa terminološke jedinice prema leksikografskim uzusima (str. 17), kao i zahtjeve koje svaki termin treba ispunjavati u skladu s ISO normom. Stanje terminologije nije istovjetno u svim granama znanosti, a i u okviru istoga jezika u povijesnim se okvirima razvijala različita terminologija (npr. željeznički i automobilski termini u engleskom jeziku, str. 22).

U radu »Metodologija izrade terminoloških rječnika«, polazeći od potrebe preciznog određenja značenja termina u određenoj struci, definiraju se načela odabira izvora i stvaranja datoteka kao polazišta za rad na terminologiji. Upozorava se na nužnost leksikološkog rada, kao i na odgovarajuće leksikografske/terminografske postupke u izradi takvih rječnika. Polazišta za izradu terminoloških rječnika mogu biti različita ovisno o tome radi li se o određivanju i opisu postojeće terminologije u određenom području ili o stvaranju novih termina, odnosno o kombinaciji tih postupaka.

U potpoglavljju »Hrvatska kriminalistička terminologija u usporedbi s kriminalističkom terminologijom u nekim svjetskim jezicima« autorica primje-

njuje komparativni leksikološki pristup: odabrane termine provjerava u korpusu hrvatskog jezika, a zatim ih uspoređuje s terminima (i opsegom njihova značenja) u engleskom, njemačkom i francuskom jeziku.

»Komparabilnost pojmova u dvojezičnim pravnim rječnicima« bavi se, kao što sam naslov kazuje, problemom komparabilnosti pojmova u različitim jezicima. U ovom radu autorica upozorava na činjenicu da su u engleskome jeziku jezične varijante oslonjene na različite pravne sustave neiscrpno vrelo leksikografske građe i leksikoloških istraživanja. Pitanje komparabilnosti osobito je izraženo pri izradi dvojezičnih pravnih rječnika i pri prevodenju, a autorica kao važne distinktivne čimbenike leksikoloških istraživanja u području jezika pravne struke, uz nepodudarnost pravnih sustava, ističe višeznačnost, sintaktičku uvjetovanost značenja te posuđenice i višечlane izraze (bilo da se radi o pravnim maksimama, idiomima, sintagmama, klišeiziranim izrazima ili kolokacijama).

Završni dio prvoga poglavlja čini studija »Frekvencijski rječnici struke i njihovi korisnici«, kojom se upozorava na potrebu izrade frekvencijskih rječnika struke, pri čemu osnovni kriterij za uvrštavanje neke natuknice u frekvencijski rječnik treba biti čestotnost njezine uporabe. Najfrekventnije riječi u jeziku struke imaju veliku uporabnu vrijednost jer ih ne odlikuje isti stupanj polisemantičnosti kao što je to slučaj s najčešćim riječima u općem jeziku. Navodi se primjer izrade frekvencijskog rječnika na temelju obrade deset natuknica koje predstavljaju deset najčešćih riječi u kaznenome materijalnom pravu prema kriteriju značenja koja te riječi imaju u korpusu kaznenih disciplina.

Središnje poglavlje knjige nosi naziv *Korpusna istraživanja*, i bavi se područjem lingvistike po kojemu je autorica prepoznatljiva u hrvatskim jezikoslovnim krugovima. Rezultati rada profesorice Gačić objedinjeni u ovome poglavlju bit će dragocjeni onima koji se bave sličnim istraživanjima kao vrijedna usporedna i referentna građa. Iako se temelje na engleskom jeziku, istraživanja prikazana u ovom poglavlju provedena su pomoću metodologije rada koja je primjenjiva na najširem mogućem području lingvističkih istraživanja, različitim lingvističkim razinama, različitim jezicima i različitim stručno-jezičnim područjima.

»Kvantitativni i korpusni pristup lingvistici« i »Primjena računala u pripremi materijala za analizu leksika jezika struke« uvodni su tekstovi poglavlja o korpusnim istraživanjima u kojima se autorica osvrće na povijest korpusnih i statističkih istraživanja jezika. Tekstovi upućuju na korisnost računalnih metoda u svim vrstama leksičkih istraživanja, osobito za istraživanje leksika jezika struke, što je ilustrirano primjerom analize korpusa kaznenih disciplina.

U potpoglavljima »O osobinama i korištenju korpusa u istraživanjima za potrebe nastave« i »Metodologija istraživanja jezika struke« govori se o karakteristikama koje osiguravaju pouzdanost korpusa (najvažnije su svakako: veličina, reprezentativnost, homogenost, sastavni elementi itd.) te se u kratkim crtama opisuju osnovni postupci računalnog istraživanja jezika struke i mogućnosti uporabe tako dobivenih rezultata, što se primjerom pokazuje u tekstu »Tekst, frekvencijske liste i konkordancije – pedagoški pristup«.

Njime se egzemplificira mogućnost primjene računalne metodologije već i od razine jednoga kratkog teksta (ne samo nužno reprezentativnog korpusa) te se upozorava na mogućnosti koje pruža primjena te metodologije za pripremu nastave ili nastavnih materijala.

U potpoglavlju »Korištenje konkordancija u izradi pedagoških rječnika struke« autorica se zalaže za učinkovitiju nastavu jezika struke, a kao jedan od načina ističe izradu nastavnih materijala za postizanje optimalnih rezultata. U tu svrhu autorica se zalaže za izradu pedagoških rječnika struke računalnom metodologijom izbora leksičkih jedinica prema kriteriju njihove optimalne korisnosti na određenom stupnju nastave jezika struke.

Kratka studija »Analiza vokabulara engleskog jezika u viktimologiji« prikazuje rezultate analize provedene na korpusu viktimologije veličine 21.983 pojavnice i 4.049 različenica. Dobiveni minimalni vokabular od 1.209 najčešćih različenica pokriva 89,92% slučajno odabranih viktimoloških tekstova. U tablicama su usporedno prikazani podaci o najčešćim riječima u općem engleskom jeziku u odnosu na engleski jezik kriminologije i viktimologije.

Studija »Istraživanje registra jezika kriminologije nasilničkog kriminaliteta na primjeru engleskoga jezika«, polazeći od načela analize registra jezika struke, prikazuje karakteristike jezika kriminologije nasilničkog kriminaliteta. Analiza je obavljena na korpusu teksta od 39.980 riječi. Riječi s frekvencijom > 4 pokrivaju 32.817 riječi pojavnica, što znači 82,08% teksta korpusa (iako one čine samo 26,59% riječi pojavnica). Budući da je pokrivenost teksta od 80% dovoljna za njegovo razumijevanje, smatra se da ove riječi čine temelj za izradu minimalnog rječnika kriminologije nasilničkog kriminaliteta. Prvih dvadeset najčešćih punih riječi definira područje kriminologije nasilničkog kriminaliteta (*crime(s), law, criminal, percent, people, rape, committed, offenses, police, victims, data, homicide, act, person, violence, murder, robbery, time, women, offenders*).

Nastavljajući s izučavanjima registara u okviru struke, autorica ispituje »Osobitosti registra engleskoga jezika forenzičnih znanosti« na korpusu engleskog jezika veličine 40.040 riječi pojavnica i 4.692 riječi različenice. Kao posebnu osobitost toga registra autorica izdvaja strukturalne tipove predmodifikacije imenica (pridjevske, participske i imeničke) koji su objašnjeni na primjerima iz korpusa te kompleksne imeničke sintagme, a posebno se osvrće na višeznačnost i višefunkcionalnost riječi. S ovom je studijom tematski povezan rad »Engleski jezik forenzičnih znanosti« koji analizira daljnje osobitosti na leksičkoj i sintaktičkoj razini. U njemu autorica uz leksičku analizu nudi podatke i navodi rezultate provedene sintaktičke analize, tj. analize glagolskih oblika i njihove funkcije. U »Bilješki o značenju forenzični/forenzički« autorica objašnjava uporabu ovih parnjaka i upozorava na njihova različita značenja u engleskom jeziku, a posebno na značenje u američkom varijetetu u kojem *forensics* ima i značenje *the art of study of argumentation and formal debate*.

Potpoglavlje »Minimalni vokabular engleskog jezika područja suzbijanja terorizma (s osvrtom na neke jezične osobitosti)« analizira jezičnu gradnju britanskog zakona *The Terrorism Act, 2000* i poglavlja 'Terrorism' iz udžbenika *Crime Investigation*. Analiza upućuje na neke bitne razlike između registra za-

konskog teksta i registra kriminalističkog teksta, od uporabe glagolskih oblika do uporabe kolokacija. Na temelju analize sastavljen je minimalni englesko-hrvatski vokabular područja suzbijanja terorizma s više od 2.800 natuknica.

Studija »Istraživanje osobitosti glagolskih oblika u stručnom tekstu« provedena je na korpusu kriminoloških tekstova. Cilj je ovoga istraživanja odrediti koji se glagolski oblici pojavljuju u korpusu kriminoloških tekstova. Rezultati upućuju na pretežitost jednostavnih glagolskih oblika, a među složenim glagolskim oblicima na veću zastupljenost pasiva. Tematski se na ovu studiju nadovezuje istraživanje »Pragmalingvističkih aspekata modalnih glagola«. Ono je obavljeno na temelju kontekstualne analize 401 modalnog glagola koji se javlja u korpusu kriminologije i upozorava na neke posebnosti u uporabi modalnih glagola iz područja kriminologije i kriminalistike u odnosu na opći engleski jezik.

Treće poglavlje *Praktični problemi prevođenja* praktičnog je karaktera i objedinjuje iskustva autorice kao prevoditelja stručnih tekstova iz područja prava, kriminalistike, kriminologije i forenzičnih disciplina. Budući da se u svakome prilogu bavi konkretnim jezičnim problemima, ti su prilogi izrazito pragmalingvističke naravi, pa ćemo spomenuti samo njihove naslove koji upućuju na konkretnu problematiku prevođenja u području jezika pravne i kriminalističko-kriminološke struke: »Osobine i prevođenje modalnih izraza u jeziku prava«, »Egzaktna istraživanja jezika i prevođenje«, »Kako se na engleskom kaže odvjetnik?«, »Kako prevesti ubojstvo – engleski izrazi koji sadrže pojam *usmrćenje*«, »Zastupljenost pridjeva s osnovama *-leg-*, *-law-* i *-lic-* u engleskom jeziku kaznenih disciplina i njihovo prevođenje na hrvatski«, »Analiza izraza i kolokacija s osnovom *-crim-* u engleskom jeziku kaznenih disciplina« te »Kako prevesti termin *sumnja*?«

Knjiga *Riječ do riječi* još sadrži *Pojmovnik* u kojem su definirana značenja najvažnijih korištenih pojmova te *Bilješku o izvorima* i *Bilješku o autorici s popisom važnijih radova*, a završava iscrpnim *Kazalom* pojmova, koje olakšava snalaženje u knjizi. *Riječ do riječi* vrlo je važan izvor informacija svima koji se bave leksikografijom, terminološkim radom ili prevođenjem, osobito na području jezika pravne struke, ali može poslužiti kao predložak za druga lingvistička istraživanja opće naravi jer nudi niz konkretnih primjera primjene metode korpusnih istraživanja. U tom će smislu prikaz knjige završiti riječima recenzentica Maje Bratanić i Lelije Sočanac: »Milica Gačić među prvim je hrvatskim lingvistima koji su otvorili put korpusnim istraživanjima jezika struke – ova će knjiga poslužiti kao vodič i putokaz svima koji žele nastaviti tim putem.«

Ljubica Kordić